

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 15.09.1989, sp. zn. 7 Tz 16/89, ECLI:CZ:NS:1989:7.TZ.16.1989.1

Číslo: 26/1990

Právní věta: I.Trvale nepříznivými následky ve smyslu § 214 tr.zák. je třeba rozumět takové následky, které nelze napravit nebo odstranit ani dodatečným zaplacením dlužného výživného, přičemž zpravidla půjde o poškození tělesného nebo duševního zdraví osoby oprávněné, k němuž došlo v důsledku nesplnění vyživovací povinnosti.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 15.09.1989

Spisová značka: 7 Tz 16/89

Číslo rozhodnutí: 26

Číslo sešitu: 4-5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Účinná lítost, Zanedbání povinné výživy

Předpisy: 140/1961 Sb. § 213 odst. 3
§ 214

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 26/I

I. Trvale nepříznivými následky ve smyslu § 214 tr. zák. je třeba rozumět takové následky, které nelze napravit nebo odstranit ani dodatečným zaplacením dlužného výživného, přičemž zpravidla půjde o poškození tělesného nebo duševního zdraví osoby oprávněné, k němuž došlo v důsledku nesplnění vyživovací povinnosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 15. 9. 1989 sp. zn. [7 Tz 16/89](#))

K stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ČSR, Nejvyšší soud ČSR zrušil rozsudek okresního soudu ve Vsetíně z 16. ledna 1989 sp. zn. 4 T 93/88 a tomuto soudu přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem okresního soudu ve Vsetíně ze dne 16. ledna 1989 sp. zn. 4 T 93/88 byl obviněný K. S. uznán vinným trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, odst. 3 tr. zák., jehož se dopustil tím, že od 6. května 1988 do 31. prosince 1988 ve Valašském Meziříčí neplatil výživné pro

svou nezletilou dceru V. K., nar. 4. 1. 1988, ve stanovené výši 400,- Kčs měsíčně, přičemž ani řádně nepracoval, a proto mu výživné nemohlo být sráženo cestou výkonu rozhodnutí, a tak na výživném dluží celkem částku 3922,50 Kčs, v rámci níž Okresní národní výbor ve Vsetíně poskytl na výživné za měsíc říjen a listopad 1988 příspěvek ve výši 800,- Kčs proto, že nezletilá byla v té době v nebezpečí nouze. Za to byl odsouzen podle § 213 odst. 3 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon mu byl podle § 58 odst. 1 písm. a) tr. zák. podmíněně odložen a zkušební doba byla stanovena na osmnáct měsíců.

Proti tomuto rozsudku, který nabyl právní moci dne 8. února 1989, podal ministr spravedlnosti ČSR ve lhůtě stanovené v § 272 tr. ř. ve prospěch i neprospěch obviněného K. S. stížnost pro porušení zákona. V ní bylo především vytknuto, že okresní soud náležitě nezjistil skutkový stav proto, že konal hlavní líčení v nepřítomnosti obviněného, jehož výslech při hlavním líčení byl nutný již proto, že těsně před podáním obžaloby byl upozorněn na možnost použití přísnější kvalifikace podle ustanovení § 213 odst. 3 tr. zák. a nebylo známo jeho stanovisko k tomuto novému právnímu posouzení jeho jednání. Dalšího pochybení se okresní soud podle stížnosti pro porušení zákona dopustil při zjišťování doby, po kterou měl obviněný trestnou činnost páchat. V tomto směru nehodnotil výpověď obviněného z přípravného řízení, v níž potvrdil, že nejpozději od počátku měsíce listopadu mu bylo výživné sráženo cestou výkonu rozhodnutí, přičemž této jeho výpovědi odpovídá i svědecká výpověď matky dítěte P. K. z přípravného řízení, kde uvedla, že výživné za měsíc listopad dostala. Přitom však okresní soud neodstranil rozpor mezi touto výpovědí svědkyně a její výpovědí při hlavním líčení, kdy uvedla, že v současné době (tj. v lednu 1989) obviněný řádně a včas platí výživné. Za tohoto stavu není přesvědčivé zjištění napadeného rozsudku, že obviněný neplatil výživné až do konce roku 1988. Okresní soud také nesprávně posoudil jím zjištěnou skutečnost, že obviněný do dne vyhlášení rozsudku zaplatil celé dlužné výživné, když měl za to, že ustanovení § 214 tr. zák. nelze použít, neboť jednání obviněného mělo nepříznivé následky na výživu nezletilé, o čemž svědčí to, že matka dítěte musela žádat o příspěvek na výživu. V důsledku tohoto mylného názoru okresní soud neprovedl žádné důkazy o tom, zda jednání obviněného mělo trvale nepříznivé následky pro tělesné nebo duševní zdraví dítěte, jak to předpokládá ustanovení § 214 tr. zák. Ve vztahu k výroku o trestu stížnost pro porušení zákona vytká, že mírným trestem odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu nelze dosáhnout účelu trestu u obviněného, který se v minulosti již vícekrát dostal do konfliktu se zákonem pro různé trestné činy a přečiny a měl též nevalnou pracovní morálku. Z těchto důvodů ministr spravedlnosti ČSR uzavřel, že rozsudek okresního soudu ve Vsetíně byl vydán na základě neúplně a nedostatečně zjištěného skutkového stavu a nesprávného hodnocení důkazů. Proto navrhl, aby Nejvyšší soud ČSR vyslovil, že napadeným rozsudkem a v řízení, které mu předcházelo, byl ve prospěch i neprospěch obviněného porušen zákon v ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. ve vztahu k § 213 odst. 1, odst. 3 tr. zák. a § 58 odst. 1 písm. a) tr. zák. a dále též v ustanovení § 202 odst. 2 tr. ř., aby napadený rozsudek zrušil a dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud ČSSR přezkoumal v rozsahu uvedeném v § 267 odst. 1 tr. ř. správnost napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen.

Je třeba přisvědčit stížnost pro porušení zákona, že věc nebyla v řízení před okresním soudem náležitě objasněna především proto, že hlavní líčení bylo konáno v nepřítomnosti obviněného a obviněný nebyl při něm vyslechnut.

Ve výroku napadeného rozsudku je skutek popsán tak, že obviněný v době od 6. května 1988 do 31. prosince 1988 úmyslně neplatil výživné pro svou nezletilou dceru V. K., přičemž v této době nikde nepracoval a výživné mu proto nemohlo být sráženo ze mzdy cestou výkonu rozhodnutí. Takto popsáný skutek však není v souladu s odůvodněním rozsudku, které neobsahuje zjištění, že obviněný v uvedené době nikde nepracoval, a naopak je v něm poukázáno na výpověď obviněného učiněnou před vyšetřovatelem, v níž obviněný uvedl, že výživné nemohl platit proto, že jeho měsíční výdělek u

Báňských staveb Ostrava, kde pracoval, činil pouze 1200,- Kčs, což stačilo na úhradu jeho nejnnutnějších osobních potřeb. Tuto obhajobu považoval okresní soud za nerozhodnou s ohledem na to, že nízký výdělek obviněného byl zapříčiněn jeho špatnou pracovní morálkou. Přitom však okresní soud nevzal v úvahu zprávu konc. podniku OKR Báňské stavby v Ostravě, z níž je zřejmé, že obviněný v tomto podniku v roce 1988 vůbec nepracoval. Za tohoto stavu bylo ke zjištění příčiny neplacení výživného potřebné, aby okresní soud vyslechl obviněného o tom, zda a kde v rozhodné době pracoval; v případě, že nebyl zaměstnán, měl být dále vyslechnut o tom, z jakého důvodu nepracoval, a jeho případné konkrétní údaje v tomto směru měly být také prověřeny.

Obviněný v již zmíněné své výpovědi učiněné v přípravném řízení dne 8. prosince 1988 též uvedl, že pracuje v Severomoravském masném průmyslu ve Valašském Meziříčí, kde si vydělává částku kolem 1800,- Kčs měsíčně, a že od měsíce října nebo listopadu 1988 je mu ze mzdy sráženo výživné pro nezl. V. K. a je zasíláno poštou matce dítěte. V této souvislosti i matka dítěte P. K. v přípravném řízení jako svědkyně uvedla, že v měsíci listopadu obdržela poštou částku 400,- Kčs jako výživné pro dceru. S těmito výpověďmi se okresní soud nevypořádal, v hlavním líčení o tom, kdy obviněný začal platit výživné, nevyslechl ani při něm přítomnou svědkyni P. K. a rozhodl tak, že obviněný neplatil výživné až do konce roku 1988, tedy i v měsících listopadu a prosinci tohoto roku. V zájmu náležitého zjištění doby, po kterou obviněný svou vyživovací povinnost zaviněně neplnil, měl okresní soud vyslechnout především obviněného a dále též svědkyni P. K. o tom, kdy obviněný začal platit výživné v rámci výkonu rozhodnutí, a pokud by v jejich výpovědích byly rozpory, měl si o této okolnosti vyžádat zprávu organizace, k níž byl obviněný v pracovním poměru.

Teprve po provedení a zhodnocení uvedených důkazů mohl okresní soud spolehlivě zjistit, zda a v jaké formě základní skutkové podstaty se obviněný trestného činu zanedbání povinné výživy dopustil. Přitom pokud by takto bylo zjištěno, že obviněný se soustavně vyhýbal poctivé práci s úmyslem zbavit se své vyživovací povinnosti, přicházelo by v úvahu posoudit jednání obviněného podle § 213 odst. 2 tr. zák. Z hlediska použití vyšší trestní sazby podle § 213 odst. 3 tr. zák. měl okresní soud hodnotit svědeckou výpověď matky dítěte P. K. učiněnou při hlavním líčení, v níž potvrdila, že po celou rozhodnou dobu nebyla v pracovním poměru a že byla i s dítětem odkázána na materiální pomoc svých rodičů a posléze též na příspěvek na výživu poskytnutý jí státem. Tato svědecká výpověď nasvědčuje tomu, že dítěti po celou rozhodnou dobu, tedy nejen v době, kdy dítěti byl státem poskytnut příspěvek na výživu, jak zjistil okresní soud, hrozil v důsledku neplacení výživného obviněným stav nouze ve smyslu § 213 odst. 3 tr. zák.

Pokud okresní soud, byť na podkladě nedostatečně zjištěného skutkového stavu, shledal, že obviněný se trestného činu zanedbání povinné výživy dopustil, a pak byl povinen náležitě se vypořádat s jím řádně zjištěnou skutečností, že obviněný celé dlužné výživné ještě před vyhlášením napadeného rozsudku zaplatil, a to včetně částky 800,- Kčs připadající na příspěvek, který v měsících říjnu a listopadu 1988 poskytl dítěti stát podle § 100 zák. o rodině. V tomto směru totiž matka dítěte P. K. ve své svědecké výpovědi potvrdila, že z částky 3960,- Kčs, kterou jí dne 9. ledna 1989 poslal obviněný jako úhradu celého dlužného výživného, zaplatila dne 13. ledna 1989 800,- Kčs Okresnímu národnímu výboru ve Vsetíně, který příspěvek na výživu dítěti poskytl. Při posuzování, zda byly splněny předpoklady pro použití zvláštního ustanovení o účinné lítosti podle § 214 tr. zák., vyslovil okresní soud názor, že tohoto ustanovení nelze použít proto, že jednání obviněné „mělo nepříznivé následky na vývoj nezletilé, což také potvrzuje skutečnost, že matka nezletilé musela zažádat na okresním národním výboru o příspěvek na výživu nezletilé, který jí byl také poskytnut“. Tomuto názoru však nelze přisvědčit. Okresní soud totiž při úvaze o použití ustanovení § 214 tr. zák. přehlédl, že okolností, na níž zákon kromě splnění vyživovací povinnosti váže uplatnění účinné lítosti ve smyslu tohoto ustanovení, je, že zanedbání povinné výživy nemělo trvale nepříznivé následky. Jimi je třeba rozumět takové následky, které nelze napravit nebo odstranit ani dodatečným zaplacením dlužného výživného, přičemž zpravidla půjde o poškození tělesného nebo duševního zdraví osoby

oprávněné, k němuž došlo v důsledku nesplnění vyživovací povinnosti. 1) Takové následky však nelze dovozovat jen z toho, jak to činí okresní soud, že matka dítěte pro nedostatek vlastních prostředků musela požádat národní výbor o příspěvek na výživu nezletilé, který jí byl také poskytnut. Okresní soud měl o uvedené okolnosti provést potřebné dokazování, zejména měl matku dítěte P. K. vyslechnout o tom, zda neplnění vyživovací povinnosti obviněným mělo pro nezletilou trvale nepříznivé následky na zdraví, a pokud by jí svědectví nebylo dostačující, měl k tomu cíli vyžádat vyjádření odboru péče o děti příslušného okresního národního výboru. Jestliže by z těchto důkazů vyplynulo, že zanedbání povinné výživy nemělo trvale nepříznivé následky pro nezletilou, pak bylo na místě obviněného obžaloby podle § 226 písm. e) tr. ř. zprostit.

Z uvedených důvodů je zřejmé, že okresní soud při rozhodování o vině trestným činem zanedbání povinné výživy náležitě nezjistil skutkový stav a důkazy, které provedl, odpovědně nehodnotil. V důsledku toho byl napadeným rozsudkem a v řízení jemu předcházejícím porušen v neprospěch obviněného zákon v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 tr. ř.

K důvodům stížnosti pro porušení zákona týkajícím se výroku o trestu Nejvyšší soud ČSR uvádí, že okresní soud nepochybil, jestliže s ohledem na jím zjištěné okolnosti obviněnému uložil trest odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu. V tomto směru je třeba uvážit, že obviněný sice byl dříve třikrát odsouzen, avšak šlo o odsouzení za přečiny a trestné činy malé nebezpečnosti pro společnost. Obviněnému byl uložen v jednom případě trest nápravného opatření, v dalším případě podmíněný trest odnětí svobody v trvání dvou měsíců (oba tyto tresty byly prominuty amnestií s účinkem, že se na obviněného hledí, jako by nebyl odsouzen) a ve třetím případě trest peněžitý, který byl vykonán. Za tohoto stavu předcházející trestná činnost sama o sobě nemohla být překážkou, která by bránila uložení trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem jeho výkonu. Z hlediska vztahu obviněného k nyní souzenému trestnému činu zanedbání povinné výživy bylo nutno jako okolnost svědčící o snaze obviněného o nápravu hodnotit to, že obviněný celé dlužné výživné uhradil, byl v řádném pracovním poměru a platil též běžné výživné. Vzhledem k tomu mohl okresní soud důvodně předpokládat, že účelu trestu, jímž u trestného činu zanedbání povinné výživy je zejména i výchova pachatele k tomu, aby řádně plnil svou vyživovací povinnost, lze u obviněného dosáhnout podmíněným odsouzením k trestu odnětí svobody. Proto Nejvyšší soud ČSR nevyslovil navrhované porušení zákona ve prospěch obviněného.

Poznámky pod čarou:

1) Nejde-li o případ poškození tělesného nebo duševního zdraví, bylo by možné za trvale nepříznivé následky způsobené neplacením výživného považovat jen skutečně závažné újmy jiného druhu záležející např. v nenapravitelném zmaření možnosti dosažení určitého vzdělání či zdokonalení osoby vyživovaného.